

Білоствегнюк Юлія Григорівна

*Викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного
університету*

ГЕНЕРАЛІЗАЦІЯ СЕМАНТИКИ ДІЄСЛОВА «to arrive» У ЗІСТАВЛЕННІ З УКРАЇНСЬКИМИ ДІЄСЛОВОНАЗВАМИ МІКРОДЕНОТАТУ «РУХ, НАБЛИЖЕННЯ ДО ЧОГОСЬ»

Вивчення семантичної структури слова, її обсягу, особливостей і значеннєвих зрушень має величезне теоретичне і практичне значення. Зростання активності лексико-семантичного способу номінації в новітню добу в багатьох мовах світу сприяло підвищенню інтересу науковців до цієї проблеми [5, с. 27].

Семантичний макрокомпонент дієслівної категорії «процесуальність» виступає в семантичних категоріях: дії, стану, процесу, відношення, кожна з яких, маючи свої диференційні виміри, включає в себе відповідну кількість підкатегорій (підкатегорійних семантичних визначеностей), які в денотативно-сигніфікативному аспекті кваліфікуємо як процесуальний мікроденотат [2, с. 63-65].

Процесуальний мікроденотат «рух, наближення до чогось», є одним із значеннєвих варіантів процесуального мікроденотата «рух» процесуального денотата «дія» [2, с. 52].

На початковому етапі дослідження було відібрано 12 пар компарабельних дієслів української та англійської мов із семантикою, що відтворювали однослівні найменування таких мікрокатегорій «процесуальність – дія», а саме: «рух, наближення до чогось» (укр. «приїхати» – англ. «to arrive»)

Процес зіставного аналізу системи українських та англійських дієслів у їхній проекції на денотат покажемо на прикладі дієслівної корелятивної пари «to arrive» – «приїхати», що відтворюють процесуальний мікроденотат «руху» (наближення до...).

Тлумачні та перекладні словники засвідчують такі типові однослівні номінації цього мікроденотата: *укр.: прибувати, приїжджати, (at) досягати (чого-небудь), приходити (до чого-небудь); досягати (віку), наставати (про час), зробити кар'єру; домогтися успіху, визнання, приїхати, з'явитися, настати, досягати, дожити, збиратися, з'являтися, добратися, домовитися, досягнути мети, поступити, прийти; англ...: to appear, to attain, to enter, to hit, to rich, to land, to visit, to come, to compass, to get, to disembark, to access, to arrive.*

Водночас англійська система дієслівного вираження цього мікроденотата досить виразно виокремлює вживання дієслівної лексики «to arrive», яка є первинним найменуванням «процесуальність – дія», а саме: «рух, наближення до чогось».

Уживання англійського дієслова «to arrive» для номінації процесуального мікроденотата «рух, наближення до чогось» є підтвердженням загальної гіпотези про те, що дієсловам української мови властива набагато більша кількість найменувань процесуальних денотатів, на відміну від англійської мови:

<p>1. Він приїхав, коли було уже темно.</p> <p>2. Коли з'явився твій новий учитель?</p> <p>3. Цей момент наступив.</p> <p>4. Він ще молодий і зовсім недавно досяг успіху.</p> <p>5. Вона дожила до сімдесятирічного віку.</p> <p>6. Вони почали збиратися у вісім годин, як було обумовлено</p> <p>7. Почали з'являтися нові відвідувачі, під кінець вечору набралось досить багато людей.</p> <p>8. Не маючи можливості пройти через місто, я добрався</p>	<p><i>Процесуальність - «дія» у її значеннєвому варіанті «наближення»</i></p>	<p>1. He arrived after dark.</p> <p>2. When did the new teacher arrive on the scene?</p> <p>3. This moment has arrived.</p> <p>4. He is a younger man, and has only arrived comparatively recently.</p> <p>5. He arrived at the age of seventy.</p> <p>6. They began to arrive at eight in the evening, as they had been advised to do.</p> <p>7. Fresh guests began to arrive; towards the end of the evening a good many people were assembled.</p> <p>8. As I could not pass through the town, I was obliged to</p>
--	---	---

<p>до Лондона в човні по озеру.</p> <p>9. Потребувалося менше, ніж 10 років, щоб досягнути цієї точки (межі).</p> <p>10. У середині вересня на будівництво поступить перше обладнання.</p> <p>11. Безліч думок пролетіло в моїй голові, я намагався прийти до якогось рішення.</p> <p>12. Все-таки хоч до чогось домовитися можна.</p>		<p>cross the lake in a boat to arrive at London.</p> <p>9. It had required less than a decade to arrive at this point.</p> <p>10. First equipment is due to arrive on the construction site starting from the middle of September</p> <p>11. I revolved rapidly in my mind a multitude of thoughts and endeavoured to arrive at some conclusion.</p> <p>12. We are more likely to arrive at something by talking.</p>
---	--	--

Аналізований матеріал показав, що одні дієслова є семантично близькими до базових лексем, які виражають мікроденотат «рух, наближення до чогось», інші є дещо віддаленішими, хоча й такими, що їх можна розглядати в цій системі дієслівних найменувань. Так українські **наступив, досяг, приїхати** найбільше корелюють із дієсловом **наближатися**, як і англійські *to reach, to come, to get* – із англійським дієсловом **to arrive**.

Визначаючи дієслова української та англійської мов, що виражають зазначений мікроденотат, ми відбирали дієслова у їхньому прямому значенні. У семантико-синтаксичній структурі речення такі дієслова виконують функцію предикатної синтаксеми – предиката дії, що позначає діяльність, яка породжується діячем і ним активно й безпосередньо стимулюється. Така умова дозволила більш-менш однозначно визначити й обмежити склад дієслів, ізолювавшись на першому етапі аналізу від надзвичайно великої кількості дієслів із переносним значенням.

Отже, проаналізовані групи дієслівних номінацій української та англійської мов виявляють загалом кореляцію щодо номінацій

процесуального денотата, обмеженого значенням «рух, наближення до чогось».

Запропонований підхід до зіставного аналізу дієслівних систем української та англійської мов, на наше переконання, є перспективним:

а) у плані поєднання обох макрокомпонентів універсальної дієслівної категорії «процесуальність» (семантичного та формального);

б) у плані зіставного аналізу різних груп дієслівних номінацій процесуальних денотатів.

Отже, ми переконалися в тому, що словесні номінації української мови синонімічно урізноманітнюють домінування процесуального мікроденотата «рух, наближення до чогось» на відміну від процесуальних номінацій англійської мови.

Література

1. Великий українсько-англійський словник (Comprehensive Ukrainian English Dictionary) / [уклад. Є. Ф. Попов, М. І. Балла]. – К. : Чумацький Шлях, 2006. – 704 с.
2. Іваницька Н. Б. Система значеннєвих варіантів семантичного макрокомпонента категорії процесуальності українських та англійських дієслів / Н. Б. Іваницька // Мовознавство. – 2007. – № 3. – С.62–68.
3. Іваницька Н. Б. Співвідношення дієслівних найменувань процесуальних денотатів в українській та англійській мовах / Н. Б. Іваницька // Українська мова. – 2007. – № 3. – С. 44–53.
4. Словник української мови. – К. : Вид-во "Наукова думка".
5. Тропіна Н. П. Семантична деривація в сучасній російській мові : автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.02 / Н. П. Тропіна; НАН України. Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – К., 2004. – 36 с.
6. Dictionary of Contemporary English. – Longman, 2006. – 1668 p.